

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO – 410.021.03.2016

P/16/068

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli P/16/068 Zapewnienie bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę dużych aglomeracji miejskich na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Jednostka przeprowadzająca kontrolę Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi

Kontrolerzy Ryszard Kościelecki, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLO/89/2016 z dnia 11.10.2016 r.

(dowód: akta kontroli str.1)

Maciej Kończalik, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLO/98/2016 z dnia 3.11.2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 2)

Jednostka kontrolowana Zakład Wodociągów i Kanalizacji Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Łodzi, ul. Wierzbowa 52, 90-133 Łódź, zwany dalej „ZWik” lub „Spółką”

Kierownik jednostki kontrolowanej Romuald Bosakowski, Prezes Zarządu – Dyrektor Generalny (do dnia 29.12.2016 r.)

(dowód: akta kontroli str. 3,360)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Zgodnie z posiadanym zezwoleniem na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków ZWIK powinien zapewnić funkcjonowanie urządzeń zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych. W celu realizacji tego zadania Spółka posiadała wyznaczone awaryjne ujęcia wody podziemnej, wyposażone w agregaty prądotwórcze, studnie publiczne oraz zbiorniki podziemne do magazynowania wody. Studnie awaryjne zapewniały pokrycie zapotrzebowania mieszkańców Łodzi w sytuacjach kryzysowych w wodę do spożycia oraz do higieny, jednak przedstawione w tym zakresie przez Spółkę wyliczenia nie uwzględniały potrzeb wody niezbędnej także do innych celów. Posiadane środki do przewozu wody nie zapewniały możliwości jej rozprowadzenia w ilościach dla ludności niezbędnych lub minimalnych w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych o znacznych rozmiarach.

Ujęcia wody posiadały strefy ochrony bezpośredniej lub były zlokalizowane na terenach podlegających obowiązkowej ochronie wraz z innymi urządzeniami. Obiekty wyposażono także w zabezpieczenia techniczne zdalnego alarmowania. ZWIK nie dysponował jednak aktualnym planem dotyczącym zapewnienia zaopatrzenia w wodę w sytuacji kryzysowej. Opracowane w 2002 r. „Zasady zaopatrzenia w wodę miasta Łodzi w warunkach specjalnych” uległy dezaktualizacji,

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

a opracowany w 2013 r. projekt takiego dokumentu nie został formalnie zatwierdzony i przyjęty jako obowiązujący. W Spółce nie sporządzono planu ochrony infrastruktury krytycznej, pomimo ujęcia jednego z obiektów użytkowanych przez ZWiK w wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład tej infrastruktury.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Posiadanie przez ZWiK aktualnych planów reagowania na wypadek zdarzeń mogących w istotny sposób wpłynąć na stopień zaopatrzenia w wodę mieszkańców.

Opis stanu
faktycznego

Decyzją z dnia 1.01.2003 r. Prezydenta Miasta Łodzi, wydaną na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków² ZWiK uzyskał zezwolenie na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków, na czas nieokreślony, począwszy od dnia 21.10.2002 r. (dalej „zezwolenie”).

Zezwolenie zawierało wszystkie elementy wyszczególnione w art. 18 powołanej ustawy, w tym obszar działalności ZWiK objęty zezwoleniem, wskazany jako miasto Łódź. Szczegółowo określony został w zezwoleniu przedmiot działalności uwzględniający m.in. ujmowanie, przesył i dystrybucję wody w celu zaopatrzenia ludności, przemysłu i innych odbiorców z obszaru miasta oraz odbiorców hurtowych, z którymi Miasto zawarło bądź zawrze porozumienia międzygminne.

Zezwolenie zobowiązywało ZWiK do zapewnienia zdolności posiadanych urządzeń wodociagowych do realizacji dostaw wody w wymaganych ilościach. W przypadku wystąpienia zagrożenia niedoborem wody zezwolenie nakładało na ZWiK obowiązek określenia taryf w sposób stymulujący ograniczenie jej zużycia. Natomiast w razie niedoboru wody spowodowanego niedostateczną wydajnością jej ujęć lub ograniczoną przepustowością sieci wodociagowych ZWiK został zobowiązany do opracowania, uzgadniania i wdrożenia programu dostaw wody w warunkach występowania jej niedoboru, uwzględniającego rotacyjne ograniczania lub przerwy w dostawach wody do poszczególnych rejonów gminy. Godzinowy harmonogram ograniczeń lub przerw w dostawach wody podlegał upublicznieniu w miejscowej prasie oraz udostępnieniu odbiorcom usług.

Zezwolenie zobowiązywało ZWiK do usunięcia awarii powodującej przerwę w dostawie wody w czasie uzależnionym od jej lokalizacji. Jednocześnie ZWiK miał obowiązek zapewnić zastępcze źródło wody (beczkowóz, cysterna) w ciągu 4 godzin od wystąpienia awarii. W przypadku remontów i modernizacji sieci wodociagowej zezwolenie wymagało ułożenia rurociągu zastępczego zapewniającego ciągłość zaopatrzenia w wodę.

(dowód: akta kontroli str. 132-144)

Poza zaopatrywaniem w wodę miasta Łodzi ZWiK zapewniał jej dostawy także dla odbiorców z 8 innych gmin. W tym zakresie przedłożono jedno porozumienie z dnia 10.07.1998 r. pomiędzy Miastem Łódź a Gminą Stryków o dostawach wody w ilości 100 m³ na dobę z wodociągu „Imielnik” do 3 wskazanych miejscowości, a ponadto umowę z 3.01.2003 r. zawartą przez ZWiK z Zakładem Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Strykowie na dostawę wody w ww. ilościach. Dostawy wody dla pozostałych 7 gmin w łącznej ilości 279 773 m³ (zafakturowane w ostatnim okresie rozliczeniowym) nie miały podstawy w porozumieniach międzygminnych, a były

² Dz.U. z 2015 r. poz.139 ze zm.

oparte wyłącznie na umowach ZWiK z Gminą Rokiciny i Gminą Andrespol oraz na umowach z przedsiębiorstwami komunalnymi w 5 innych gminach.

(dowód: akta kontroli str. 145-146)

W kontrolowanym okresie zbiorowe zaopatrzenie w wodę ZWiK prowadził w oparciu o dzierżawione i poddzierżawione składniki majątkowe wchodzące w skład systemów zaopatrzenia w wodę, niezbędne do ujmowania, uzdatniania i przesyłu wody oraz świadczenia usług w zakresie dystrybucji wody. Majątek ten stanowił własność Miasta Łodzi i Łódzkiej Spółki Infrastrukturalnej Sp. z o.o. (dalej „LSI”), która umową z dnia 6.02.2006 r. przekazała go ZWiK (wraz z częścią dotyczącą odprowadzania ścieków).

(dowód: akta kontroli str. 4)

Dzierżawa nie obejmowała będących w posiadaniu ZWiK agregatów prądotwórczych, wyprodukowanych w latach 1971-1988, stanowiących do 2007 r. państwowe rezerwy, a następnie własność Miasta Łodzi. Pomimo formalnego ich przyjęcia przez ZWiK od Urzędu Miasta Łodzi dowodem OT z dnia 21.05.2008 r. nie zostały one księgowo zaewidencjonowane jako środki trwałe ani objęte umową dzierżawy, co wyjaśniono nieuregulowaniem tej kwestii przez stronę przekazującą urządzenia.

(dowód: akta kontroli str. 213,315-321,330-332)

Zezwolenie określało warunki, zakres i tryb kontroli przestrzegania regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, zwanego dalej „regulaminem”. Regulamin, wprowadzony uchwałą Nr XIX/239/03 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 24.09.2003 r., zawierał elementy przewidziane w art. 19 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, za wyjątkiem warunków dostarczenia wody na cele przeciwpożarowe.

W regulaminie zostały wyszczególnione obowiązki i prawa przedsiębiorstwa wodociągowego. Obejmowały one m.in. zapewnienie zdolności urządzeń wodociagowych do realizacji dostaw wody odbiorcom w sposób ciągły i niezawodny, w ilości i o ciśnieniu określonym w dokumentacji technicznej przyłącza oraz zawartej umowie. Nakładały na przedsiębiorstwo obowiązek zapewnienia zastępczego źródła zaopatrzenia w wodę w ciągu 4 godzin od wystąpienia awarii urządzeń wodociagowych stanowiących własność Miasta i powierzonych do eksploatacji przedsiębiorstwu (regulamin nie określał lokalizacji zastępczego źródła). Wymagały od przedsiębiorstwa określenia wymagań technicznych podłączenia posesji do sieci wodociagowej oraz włączenia zrealizowanego przyłącza do sieci na wniosek odbiorcy i przy spełnieniu warunków regulaminu. Regulamin uprawniał przedsiębiorstwo m.in. do odcięcia dostawy wody w ściśle określonych warunkach oraz przerwy w dostawach spowodowanej planowanymi lub awaryjnymi pracami konserwacyjno-remontowymi.

Na mocy regulaminu odbiorcy mieli prawo m.in. do uzyskania zastępczych źródeł zaopatrzenia w wodę w przypadku przerw w dostawie wody, żądania od przedsiębiorstwa przeprowadzenia kontroli jakości dostarczonej wody, żądania bonifikaty w wysokości określonej umową za okres od zgłoszenia do usunięcia przyczyny otrzymywania wody niespełniającej wymagań jakościowych. Regulamin przyznawał odbiorcom prawo zgłaszania reklamacji dotyczących świadczonych usług, nakładając na przedsiębiorstwo obowiązek 14 – dniowego terminu ich rozpatrzenia i udzielenia odpowiedzi.

(dowód: akta kontroli str. 47)

Z wyjaśnienia członków Zarządu ZWiK, potwierdzonego załączonymi dokumentami wynikało, że w dniu 24.10.2005 r. przekazano do Urzędu Miasta Łodzi, a w dniu

17.11.2005 r. do Biura Rady Miejskiej w Łodzi projekt regulaminu określający również warunki dostarczania wody na cele przeciwpożarowe. W toku dalszego procedowania projektu regulaminu jego kolejne wersje przekazywano do UMŁ w grudniu 2006 r., marcu 2015 r. oraz październiku 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 48-59)

Zezwolenie i regulamin nie zawierały postanowień, które wprost określałyby obowiązek utrzymania przez ZWiK alternatywnych źródeł zaopatrzenia w wodę. Natomiast zarówno w zezwoleniu jak i umowie dzierżawy urządzeń wodociągowych został zawarty obowiązek zapewnienia przez ZWiK funkcjonowania systemu zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych, bez wskazania sposobu jego realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 4,47,135)

W powyższym zakresie ZWiK przedłożył opracowanie zatytułowane „Zasady zaopatrzenia w wodę miasta Łodzi w warunkach specjalnych”, sygnowane nazwą Urzędu Miasta Łodzi, miejscem i czasem sporządzenia (Łódź 2002), oznaczone jako załącznik nr 13 do części III planu OC m. Łodzi, zwane dalej „Zasadami z 2002 r.”.

Zasady z 2002 r. nie zawierały obowiązku utrzymywania alternatywnych źródeł wody, natomiast przedstawiały stan faktyczny w zakresie posiadanych studni publicznych o napędzie ręcznym oraz studni awaryjnych przeznaczonych do eksploatacji przy zastosowaniu alternatywnego źródła zasilania energetycznego z agregatów prądotwórczych.

(dowód: akta kontroli str. 340-341,353-354)

Utrzymywanie przez ZWiK powyższych alternatywnych źródeł wody nie zostało objęte odrębnymi regulacjami dotyczącymi sposobu finansowania tego zadania. Koszty w tym zakresie w całości obciążały działalność ZWiK. Wyodrębnione księgowo koszty bezpośrednie utrzymania i remontów studni publicznych w 2015 r. wyniosły 99.899 zł, a za 11 miesięcy 2016 r. – 52.273 zł.

(dowód: akta kontroli str.323-332)

W związku z dzierżawieniem urządzeń wodociągowych ZWiK nie posiadał w tym zakresie własnego planu inwestycyjnego, a zgodnie z umową dzierżawy sporządzał i przedstawiał ŁSI projekt trzyletniego planu inwestycji modernizacyjnych na składnikach dzierżawionego majątku, który podlegał corocznej aktualizacji do dnia 15 czerwca każdego roku.

W projekcie planu ZWiK uwzględnił modernizację 2 studni awaryjnych na ujęciu wody „Dąbrowa”. Realizacja zadań została zaplanowana przez ŁSI na okres 2013-2017 (studnia nr 1) i 2018-2019 (studnia nr 3). Ponadto w planie inwestycyjnym na lata 2016-2018 ŁSI uwzględniła propozycje ZWiK dotyczące modernizacji zasilania rezerwowego (montażu bezobsługowych, automatycznych agregatów prądotwórczych) w 9 obiektach.

Przyjęte do planu zadania inwestycyjne obejmowały także modernizacje systemów zdalnego monitoringu obiektów i urządzeń wodociągowych.

(dowód: akta kontroli str. 4, 151-159)

ZWiK nie posiadał oryginału przedłożonych do kontroli Zasad z 2002 r., a jedynie nieuwierzytelnioną kserokopię. W opracowaniu tym nie wskazano żadnej regulacji stanowiącej podstawę jego sporządzenia. Zarówno całość opracowania jak i poszczególne części (opisowa, tabelaryczna i graficzna) wraz z załącznikami nie zostały opatrzone podpisami osób sporządzających lub zatwierdzających.

Przedłożona kopia opracowania była niekompletna – bez dwóch wykazanych załączników dotyczących niezbędnych i minimalnych dostaw wody³.

(dowód: akta kontroli str. 353,354)

Z wyjaśnienia członków Zarządu ZWiK wynikało, że kserokopię Zasad z 2002 r. uzyskano w 2012 r. w Urzędzie Miasta Łodzi, nie posiadając wcześniej tego dokumentu. Pozyskanie dokumentu było spowodowane przystąpieniem do realizacji zarządzenia Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 8.04.2010 r. zobowiązującego Prezesa ZWiK do opracowania dokumentacji związanej z zapewnieniem zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych⁴. Załącznik do zarządzenia określał zakres i treść dokumentacji, nie wskazując trybu i procedury jej uzgadniania i zatwierdzania. W zarządzeniu nie został określony termin wykonania dokumentacji.

ZWiK opracował projekt przedmiotowej dokumentacji pn. „Zasady zaopatrzenia w wodę miasta Łodzi w warunkach specjalnych”, sygnowany nazwą Spółki, miejscem i czasem sporządzenia (Łódź 2013), nie zawierający podpisów osób sporządzających lub zatwierdzających.

W latach 2014-2015 prowadzono rozmowy z kierownikiem komórki Urzędu Miasta Łodzi ds. obrony cywilnej dotyczące aktualizacji dokumentu, a następnie wstrzymano prace w tym zakresie z uwagi na opracowywanie przez ŁSI strategii zasilania Łodzi w wodę na lata 2016-2033.

(dowód: akta kontroli str. 147,271-278,354)

Przedstawiona w Zasadach z 2002 r. charakterystyka zaopatrzenia w wodę została sporządzona w oparciu o dane z 1996 r. (dobowe możliwości produkcyjne ogółem i według rodzajów ujęcia wody, dobowe potrzeby wody ogółem i według grup odbiorców). W możliwościach produkcyjnych zostały uwzględnione również dobowe wydajności ręcznych studni publicznych oraz studnie zakładowe 104 podmiotów będących przedsiębiorstwami państwowymi, szpitalami lub innymi instytucjami państwowymi.

W stosunku do analizowanego stanu na dzień 30.09.2016 r. dane zawarte w Zasadach z 2002 r. częściowo uległy dezaktualizacji w zakresie liczby użytkowanych ujęć wody powierzchniowej i podziemnej, liczby studni awaryjnych i studni publicznych, procesów i układów technologicznych produkcji wody. Zmiany objęły także stan ilościowy przedsiębiorstw państwowych, które w tym okresie uległy likwidacji, przez co ubyły studnie zakładowe, uwzględnione przy bilansowaniu potrzeb i możliwości produkcji wody. Nieaktualne stały się powołane w dokumencie przepisy dotyczące wymagań jakościowych wody do spożycia, uchylone w 2000 r.⁵

³ Zał. II – 2 Plan zaopatrzenia w wodę m. Łodzi w okresie niezbędnych dostaw – wariant I (przy czynnej energetyce zawodowej)

Zał. nr II – 3 Plan zaopatrzenia w wodę m. Łodzi w okresie minimalnych dostaw – wariant II (przy zasilaniu w energię elektryczną z agregatów prądotwórczych i studni ZWiK).

⁴ Zarządzenie nr 4150/V/10 Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 8 kwietnia 2010 r. w sprawie wyznaczenia miejskiego koordynatora do nadzoru przygotowań publicznych urządzeń zaopatrzenia w wodę do funkcjonowania w warunkach specjalnych

⁵ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 września 2000 r. w sprawie warunków, jakim powinna odpowiadać woda do picia i na potrzeby gospodarcze, woda w kąpieliskach, oraz zasad sprawowania kontroli jakości wody przez organy Inspekcji Sanitarnej. (Dz.U. Nr 82 poz.937)

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia z dnia 19 listopada 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. (Dz.U. Nr 203, poz. 1718)

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia z dnia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. (Dz.U. Nr 61 poz. 417)

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. (Dz.U. 2015 r. poz. 1989)

(dowód: akta kontroli str. 270,340-358)

ZWiK dysponował charakterystyką zagrożeń dotyczących zapewnienia ciągłości dostaw wody, która została zawarta w załączniku nr I-4 do Zasad z 2002 r. pn. „Przysposobienie obiektów wodociagowych do pracy w warunkach specjalnych”. Do zagrożeń takich zaliczono skażenia promieniotwórcze, chemiczne i biologiczne, określając jednocześnie zasady postępowania przy likwidacji skutków skażenia w zależności od miejsca jego wystąpienia. Dokument nie obejmował oceny ryzyka wystąpienia poszczególnych zagrożeń.

(dowód: akta kontroli str. 270,340-358)

W Zasadach z 2002 r. wykazano 37 studni awaryjnych z pompami elektrycznymi, przewidzianych do eksploatacji w warunkach specjalnych przy pomocy posiadanych agregatów prądotwórczych stacjonarnych lub mobilnych. Źródło zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych stanowiło również 267 studni publicznych o napędzie ręcznym, wykazanych w analizowanej dokumentacji.

Na dzień 30.09.2016 r. ZWiK wykazał 10 studni awaryjnych wyposażonych w pompy elektryczne, a ich zmniejszenie o 27 w stosunku do stanu z nieaktualizowanych Zasad z 2002 r. wynikało z likwidacji 17 studni, przeznaczenia 3 studni do modernizacji oraz wyłączenia 7 studni spośród studni awaryjnych z uwagi na niewystarczającą ilość sprawnych agregatów prądotwórczych. Z posiadanych przez ZWiK 16 agregatów o mocy od 16 kW do 200 kW do użytku nadawało się 10 agregatów (9 stacjonarnych, 1 mobilny na przyczepie samochodowej). Pozostałe 6 niesprawnych urządzeń zostało wycofanych z użytku i zakwalifikowanych do likwidacji z braku części zamiennych.

Ponadto spadła do 216, to jest o 51, liczba czynnych studni publicznych, co było wynikiem zlikwidowania w latach 2001-2016 47 studni i zgłoszenia do likwidacji 4 następnych studni publicznych.

Przy analizowaniu aktualnych możliwości zapewnienia przez ZWiK dostaw wody w przypadku braku energii elektrycznej na obiektach wodociagowych w Łodzi uwzględniano również możliwości dostarczania wody wodociagiem z 8 studni ujęcia w Rokicinach (jeżeli brak zasilania w energię nie dotyczy tego ujęcia). Dobowa wydajność tych studni wynosiła 35.040 m³ wody, która jednak wymagała uzdatniania.

Spośród 37 studni wykazanych w Zasadach z 2002 r. 14 studni spełniało wymogi dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a woda z 23 studni nie spełniających wymagań podlegała procesowi uzdatniania.

Z 10 studni awaryjnych wykazanych na 30.09.2016 r. wymogi dotyczące jakości wody do spożycia spełniało 5 studni, a woda z pozostałych studni nie nadawała się do spożycia bez jej uzdatnienia.

Spośród czynnych na dzień 30.09.2016 r. studni publicznych tylko woda z 2 studni nadawała się do spożycia, natomiast 214 studni nie spełniało wymagań dotyczących jakości wody do spożycia, której badania ZWiK zaprzestał od 2009 r.

Jak wynika z wyjaśnienia członków Zarządu wszystkie studnie publiczne były do 2008 r. ujmowane w programach badań laboratoryjnych jakości wody wykonywanych przez służby ZWiK oraz Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Łodzi. Wyniki badań, powtarzających się cyklicznie, świadczyły o złej jakości fizyko-chemicznej wody, spowodowanej lokalizacją tych ujęć w warstwie wodonośnej czwartorzędu. Z uwagi na charakter studni publicznych, wyposażonych jedynie w ręczne urządzenia pompowe – nie było możliwe uzyskanie

poprawy jakości wody pochodzącej z tych urządzeń w drodze jej uzdatniania, w związku z czym zaniechano wykonywania badań jakościowych wody, a jednocześnie oznaczono studnie tabliczkami informacyjnymi o tym, że woda nie nadaje się do spożycia.

(dowód: akta kontroli str. 160-192,279-283)

Zestawienie dotyczące badania wody w studniach publicznych przez laboratorium ZWiK potwierdzało wykonywanie w latach 2015-2016 regularnych badań dla studni publicznych nr 435 i nr 442, z których woda nadawała się do spożycia. Poza tym kontrolę jakości wody przeprowadzano każdorazowo po dokonanych remoncie urządzeń pompowych.

(dowód: akta kontroli str. 193-209)

Według stanu na dzień 30.09.2016 r. użytkowany przez ZWiK system zaopatrzenia w wodę obejmował 11 podziemnych zbiorników wody, z których 9 zlokalizowanych było w Łodzi, 1 – w Tomaszowie Mazowieckim, 1 – w Rokicinach. Spośród nich w Zasadach z 2002 r. zostały wykazane 2 zbiorniki znajdujące się w Łodzi, natomiast pozostałych 9 zbiorników w tej dokumentacji nie wyszczególniono.

Pojemność użytkowa wszystkich 11 zbiorników wynosi 80 585 m³.

W tabelarycznym załączniku nr II-16 do Zasad z 2002 r. przedstawiającym sposoby zabezpieczenia potrzeb wody w warunkach specjalnych, w kolumnie „Zbiorniki” została wykazana ilość 130 400 m³, bez objaśnienia, z czego ona wynika.

(dowód: akta kontroli str.210, 350)

Według stanu na dzień 30.09.2016 r. ZWiK posiadał własne 3 cysterny samochodowe i 2 cysterny – przyczepy.

W Zasadach z 2002 r. nie wykazano żadnych środków do przewozu wody pitnej.

(dowód: akta kontroli str. 284,356)

Zasady z 2002 r. nie zawierały opisu lub wykazu potrzeb (braków) w zakresie urządzeń wodociagowych, alternatywnych źródeł wody oraz materiałów i sprzętu technicznego dotyczących zapewnienia zaopatrzenia w wodę w sytuacji kryzysowej. W dokumencie nie ujęto też wymagań co do budowy i funkcjonowania sieci i urządzeń wodociagowych oraz alternatywnych źródeł wody.

(dowód: akta kontroli str. 356)

Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (dalej „Dyrektor Centrum”) działając na podstawie art. 5b ust. 7 pkt 4 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym⁶ oraz § 10 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej⁷ (zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie NPOIK”) poinformował w dniu 07.05.2013 r. Prezesa Zarządu ZWiK o ujęciu w *Jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej* (dalej „IK”) według stanu na dzień 06.05.2013 r. jednego z obiektów, którego dzierżawcą był ZWiK.

(dowód: akta kontroli str. 377)

Ten sam obiekt został ujęty w zaktualizowanym wykazie sporządzonym przez Dyrektora RCB według stanu na dzień 21.10.2016 r. Aktualizacji dokonał Dyrektor

⁶ Dz. U. Nr 89, poz. 590 ze zm.

⁷ Dz. U. Nr 83, poz. 541.

RCB z własnej inicjatywy zgodnie z § 11 ust. 2 rozporządzenia w sprawie NPOIK. ZWiK nie wnioskował o dokonanie aktualizacji ww. wykazu.

(dowód: akta kontroli str. 377)

Spółka nie uczestniczyła w wyznaczaniu obiektu ZWiK, jako obiektu infrastruktury krytycznej.

(dowód: akta kontroli str. 378 - 386)

W ZWiK nie sporządzono planu ochrony infrastruktury krytycznej pomimo takiego wymogu wynikającego z § 3 rozporządzenia w sprawie ochrony infrastruktury krytycznej.

ZWiK nie przedkładał Dyrektorowi Centrum planów innych niż plan ochrony infrastruktury krytycznej spełniających wymogi określone w § 2 rozporządzenia w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej.

(dowód: akta kontroli str. 377)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niesporządzeniu przez Spółkę planu ochrony infrastruktury krytycznej, pomimo upływu 31 miesięcy od dnia poinformowania Prezesa Zarządu ZWiK przez Dyrektora Centrum o umieszczeniu jednego z obiektów dzierżawionych przez Spółkę w *Jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej*.

Zgodnie z § 3 rozporządzenia w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej operator infrastruktury krytycznej sporządza plan ochrony infrastruktury w terminie 9 miesięcy od daty otrzymania od Dyrektora Centrum informacji o ujęciu w jednolitym wykazie obiektów, instalacji lub urządzeń wchodzących w skład infrastruktury, której operator jest właścicielem, posiadaczem samoistnym lub zależnym.

Na mocy umowy z dnia 06.02.2006 r. zawartej przez ZWiK z Łódzką Spółką Infrastrukturalną, Spółka otrzymała w dzierżawę m.in. obiekt umieszczony w *Jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej*.

(dowód: akta kontroli str. 387 - 408)

Zapytany o przyczyny nie sporządzenia planu ochrony infrastruktury krytycznej, pomimo takiego wymogu wynikającego z § 3 rozporządzenia w sprawie ochrony infrastruktury krytycznej Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił *ZWiK jest w trakcie opracowywania planu infrastruktury krytycznej, do tej pory opracowano plan ochrony fizycznej, który jest częścią składową ww. planu, ponadto został powołany zespół do opracowywania planu ochrony infrastruktury krytycznej. Dodatkowo kierownik działu NB (Dział Zarządzania Bezpieczeństwem i Informatyki) bierze czynny udział w szkoleniach Rządowego Centrum Bezpieczeństwa. Przewidywane zakończenie opracowywanego ww. planu koniec I kwartału 2017 r.*

(dowód: akta kontroli str. 378 - 386)

Do wyjaśnień dołączono protokół z posiedzenia Zarządu ZWiK z dnia 2 sierpnia 2016 r., na którym powołano zespół do opracowania planu ochrony infrastruktury krytycznej, na którego przewodniczącą powołano kierownika Działu Zarządzania Bezpieczeństwem i Informatyki.

(dowód: akta kontroli str. 382)

Ocena częściowa

W okresie objętym kontrolą (lata 2015-2016) ZWiK nie dysponował aktualnymi planami reagowania na wypadek zdarzeń mogących w istotny sposób wpłynąć na stopień zaopatrzenia w wodę mieszkańców Łodzi.

Opis stanu
faktycznego

2. Przygotowanie ZWiK do realizacji planów kryzysowych.

W Zasadach z 2002 r. nie określono wykazu prac, które ZWiK powinien zrealizować w związku z przygotowaniem urządzeń wodociagowych oraz alternatywnych źródeł wody do pracy w warunkach sytuacji kryzysowej.

(dowód: akta kontroli str. 340 - 358)

Zasady te zawierały natomiast analizę możliwości zabezpieczenia dostaw niezbędnych ilości wody w warunkach specjalnych, w dwóch wariantach: przy czynnej i nieczynnej energetyce zawodowej⁸.

(dowód: akta kontroli str. 350-352)

Z uwagi na dezaktualizację danych zawartych w tym opracowaniu ZWiK przedstawił stan zabezpieczenia dostaw wody w warunkach specjalnych na dzień 30.09.2016 r. Wynika z niego, że w okresie ograniczonych dostaw dobowe zapotrzebowanie na wodę w ilościach niezbędnych dla ludności wynosi 10 590 m³, z czego 6 354 m³ wody do spożycia i 4 236 m³ wody do higieny⁹. Zapotrzebowanie na wodę w ilości minimalnej wyniosło 5 295 m³ na dobę, z czego 3 883 m³ wody do spożycia i 1 412 m³ do higieny¹⁰.

ZWiK nie posiadał aktualnych danych w zakresie zapotrzebowania na wodę niezbędną do innych celów w warunkach specjalnych (na cele przeciwpożarowe, dla wyznaczonych zakładów przemysłu spożywczego, zakładów użyteczności publicznej, urządzeń specjalnych do likwidacji skażeń). Zapotrzebowanie na wodę w tym zakresie nie zostało uwzględnione w analizowanym stanie.

Według zestawień ZWiK dobową ilość wody pitnej do zagospodarowania, na wypadek braku dostaw wody z sieci wodociagowej, pochodząca ze studni awaryjnych¹¹ wynosiła 13 308 m³ i w pełni pokrywała dobowe minimalne oraz niezbędne zapotrzebowanie ludności (odpowiednio 251,3% i 125,6%).

Zasilanie studni awaryjnych z agregatów prądotwórczych umożliwiało eksploatację studni także przy braku energii elektrycznej.

(dowód: akta kontroli str.162,214-215)

ZWiK nie dysponował innymi niż studnie awaryjne bądź zbiorniki wody pitnej możliwościami zabezpieczenia dostaw wody na wypadek braku jej dostaw siecią wodociagową.

(dowód: akta kontroli str.211)

Posiadane zbiorniki wody były dostosowane do odcięcia od istniejącego układu wodociagowego, natomiast nie zostały przystosowane do napełniania cystern. Lokalizacja 2 zbiorników o łącznej pojemności użytkowej 40 280 m³ umożliwiała grawitacyjny spływ wody do miasta.

⁸ Zał. II-16 Analiza zabezpieczenia dostaw niezbędnych ilości wody z uwzględnieniem zapewnienia wody dla ważniejszych zakładów kontynuujących działalność w czasie „W” miasta Łodzi w warunkach specjalnych

⁹ ilość niezbędna: liczba ludności 706 000 x 15 l / 1000, z tego do

- spożycia: 706 000 x 9 l / 1000

- higieny: 706 000 x 6 l / 1000

¹⁰ ilość minimalna: liczba ludności 706 000 x 7,5 l / 1000, z tego do

- spożycia: 706 000 x 5,5 l / 1000

- higieny: 706 000 x 2 l / 1000

¹¹ 5 studni spełniających jakościowe wymagania wody, 2 studnie (B-4, B-10) zlokalizowane ze stacją uzdatniania wody zasilaną agregatem

(dowód: akta kontroli str.210)

Znajdujące się na stanie ZWiK cysterny do przewozu wody posiadały łączną pojemność 31,4 m³. Z zestawień ZWiK wynika, że za ich pomocą możliwe jest rozprowadzenie 225 m³ wody w ciągu doby, co stanowi 2,1% niezbędnego zapotrzebowania ludności na wodę i 4,2% zapotrzebowania minimalnego ludności.

(dowód: akta kontroli str. 214,215,284)

Oględziny 3 środków transportu wody wykazały, że cysterna samochodowa (10 m³ pojemności) była wyposażona w instalację do ogrzewania kranów spustowych umożliwiającą jej użytkowanie przy ujemnych temperaturach powietrza. Natomiast 2 cysterny – przyczepy (6,4 m³ pojemności) nie posiadały instalacji ogrzewania kranów spustowych, co utrudniało ich wykorzystanie przy temperaturze powietrza poniżej zera. Na cysternach nie było uwidocznionych informacji o jakości przewożonej wody.

(dowód: akta kontroli str. 322)

ZWiK posiadał aktualne świadectwa jakości zdrowotnej (atesty higieniczne), ważne do 10.07.2017 r., na 3 cysterny samochodowe. Natomiast na obie cysterny – przyczepy, wyprodukowane w 1990 r., takiego potwierdzenia jakości zdrowotnej nie przedstawiono, wyjaśniając to niedostarczeniem atestu przez producenta wyrobów, który jako podmiot gospodarczy już nie istnieje¹²

(dowód: akta kontroli str. 284,330-331)

Cysterny do przewozu wody były zgłoszone Państwowemu Powiatowemu Inspektoratowi Sanitarnemu w Łodzi (PPIS) oraz objęte regularnym (w każdym miesiącu eksploatacji) nadzorem wewnętrznym własnego Laboratorium Badania Wody, uwzględnionym w stosownej procedurze¹³.

Na podstawie zleceń Wydziału Transportu ZWiK cysterny ujmowano w rocznych programach badania wody, realizowanych przez laboratorium ZWiK i przekazywanych do wiadomości PPIS. Badanie cystern wykonywano także na podstawie zleceń jednorazowych (po dezynfekcji). W 2015 r. przeprowadzono łącznie 72 badania programowe wszystkich cystern oraz 3 badania na zlecenie jednorazowe. W 2016 r. wykonano ogółem 77 badań programowych wszystkich cystern oraz 4 badania doraźne. W przypadku uzyskania wyniku niezgodnego z wymaganiami jakościowymi wody przeprowadzano badanie powtórne.

Cysterny poddawano dezynfekcji przed planowanymi badaniami laboratoryjnymi, stosując do tego celu pobrany z magazynu ZWiK środek w postaci podchlorynu sodowego.

(dowód: akta kontroli str.288--308)

Zabezpieczenie przez ZWiK zbiorowego zaopatrzenia w wodę w warunkach kryzysowych, według stanu na 30.09.2016 r., zostało oparte na urządzeniach wodociagowych (włączone do sieci wodociagowej studnie awaryjne i zbiorniki wody) oraz studniach publicznych i środkach do przewozu wody.

W załączniku nr I-10 do Zasad z 2002 r. zostały ujęte zasady osiągania kolejnych stanów gotowości wodociągów do pracy w warunkach specjalnych. W ww. załączniku została zawarta zasada przeprowadzania raz w roku praktycznego ćwiczenia pracy wodociagu w przypadku wystąpienia skażenia.

¹² Spółdzielnia Pracy „Promont” w Koszalinie

¹³ Instrukcja zaopatrywania ludności w wodę poprzez beczkowsy i przyczepy cysterny.

ZWiK nie przedstawił do kontroli dokumentów potwierdzających przeprowadzenie takich ćwiczeń w 2015 i 2016 r.

Z wyjaśnienia Zarządu wynika, że jakkolwiek nie prowadzono działań ćwiczebnych, to podobny charakter miały dokonywane przeorganizowania systemu dostawy wody związane z prowadzeniem robót modernizacyjnych urządzeń wodociagowych. Wskazano przy tym na uregulowanie procedur postępowania na wypadek wystąpienia alarmu ze strony biomonitoringu.

(dowód: akta kontroli str.354,362)

ZWiK prowadził w systemie informatycznym ewidencję awarii wodociągów, ich zasięgu, czasu usuwania i przerw w dostawach wody, do czego był zobowiązany zezwoleniem. Sposób postępowania na wypadek awarii wodociagu został określony wewnętrznymi procedurami¹⁴. Ewidencja obejmowała zgłoszenie awarii (czas i lokalizację) oraz rejestrowane czynności i roboty podejmowane przez poszczególne komórki ZWiK w celu usunięcia skutków awarii, w tym czas (w godzinach i minutach) wyłączenia i ponownego włączenia dostawy wody (w niektórych awariach wielokrotnie, aby czasowo udostępnić wodę odbiorcom). Według tej ewidencji liczba awarii powodujących 12-godzinną lub dłuższą przerwę w dostawie wody (z uwzględnieniem wyłączeń wielokrotnych) obejmowała 64 przypadki w 2015 r. i 92 przypadki w 2016 r. (stan na 19 listopada), tj. łącznie 156 awarii. Brak zasilania w wodę przez 12-16 godzin dotyczył 96 z tych awarii, w 57 awariach przerwy trwały ponad 16 do 56 godzin, a w 3 przypadkach od 120 do 131 godzin. Podczas 143 awarii ZWiK zapewnił odbiorcom wodę dostarczoną cysternami, w 2 przypadkach uzyskano wodę z innych przyłączy, 3 odbiorców nabrało wodę przed jej wyłączeniem, a przy 8 awariach, w tym z najdłuższymi przerwami, odnotowano brak odbiorców.

Odbiorców informowano o przerwach w dostawie wody poprzez ogłoszenia wywieszane miejscach dotkniętych wyłączeniem wodociagu.

Zezwolenie zobowiązywało ZWiK do usunięcia awarii w określonym czasie, zależnym od jej lokalizacji na sieci wodociagowej¹⁵, jak również wymagało przedkładania Prezydentowi Miasta Łodzi, w terminie do dnia 31 stycznia każdego roku ocen za rok ubiegły w zakresie częstotliwości, przyczyn i czasu usuwania awarii. Taki sam obowiązek, na podstawie umowy dzierżawy, ciążył na ZWiK wobec ŁSI.

ZWiK przekazał ww. podmiotom przedmiotowe oceny za 2015 r. oraz I półrocze 2016 r. W dokumentach tych wskazano przyczyny przekraczania czasu usuwania awarii, w tym m.in. położenie wodociągów pod jezdniami i torowiskami tramwajowymi i konieczność uwzględnienia ograniczeń w ruchu drogowym, kolizje z drzewami rosnącymi nad wodociagiem, brak zgody odbiorców na prowadzenie robót w porze nocnej, utrudnione zlokalizowanie miejsca wypływu wody na wodociagu.

(dowód: akta kontroli str. 137,138,216-250,309-314)

Ocena cząstkowa

NIK wskazuje, że Spółka posiadała zasoby surowca pozwalające na pokrycie zapotrzebowania na wodę mieszkańców Łodzi w sytuacjach kryzysowych, z zastrzeżeniem, że przedmiotowej oceny dokonano bez uwzględnienia zapotrzebowania w zakresie pozostałych potrzeb (tj. wyznaczonych zakładów przemysłu spożywczego, urządzeń specjalnych do likwidacji skażeń, zakładów innych niż zakłady przemysłu spożywczego, których funkcjonowanie jest niezbędne

¹⁴ Procedura nr QP – 83.2 Monitorowanie sieci i usuwanie awarii

Instrukcja rozliczania prac na sieciach miejskich za pomocą systemu informatycznego Mb-GIS

¹⁵ do 10 godzin przy awarii przyłącza, do 16 godzin – na sieci rozdzielczej, do 72 godzin – na magistrali wodociagowej.

dla zapewnienia ludności warunków przetrwania, zakładów użyteczności publicznej, zwierząt hodowlanych). Ilość wody możliwej do rozprowadzenia w ciągu doby przez ZWiK za pomocą cystern kształtowała się na poziomie, wynoszącym 2,1% niezbędnego zapotrzebowania w wodę oraz 4,2 % zapotrzebowania minimalnego, co może być niewystarczające przy masowym zapotrzebowaniu na wodę.

3. Ochrona obiektów i urządzeń tworzących system zaopatrzenia w wodę.

3.1. Dysponowanie aktualną dokumentacją dotyczącą zabezpieczenia urządzeń wodociągowych przed dostępem do nich osób nieuprawnionych i innymi formami nieuprawnionej ingerencji.

ZWiK nie dysponuje wydanymi przez Wojewodę Łódzkiego na podstawie art. 5 ust. 6 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia¹⁶ (zwanej dalej „ustawą o ochronie osób i mienia”), decyzjami o objęciu ewidencją obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie, obiektów które dzierżawi Spółka.

(dowód: akta kontroli str. 410)

Prezes Zarządu ZWiK zapytany o to czy otrzymał od Wojewody ww. decyzje oraz o to, czy w przypadku ich braku wystąpił do Wojewody o ich nadesłanie wyjaśnił, że *ZWiK nie posiada decyzji o umieszczeniu w ewidencji obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie obiektów i urządzeń. Od 2012 r. od momentu objęcia stanowiska Kierownika Działu Zarządzania Bezpieczeństwem i Informatyki przez p. Martę Siedlecką ZWiK nie podejmował działań aby ww. decyzje otrzymać.*

(dowód: akta kontroli str. 378 - 386)

ZWiK dysponował 11 planami ochrony obszarów, obiektów i urządzeń dzierżawionych i poddzierżawianych przez ZWiK od ŁSI Sp. z o. o. umieszczonych w ewidencji podlegających obowiązkowej ochronie sporządzonych na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia. Jeden z planów ochrony obejmuje obiekt dzierżawiony przez ZWiK od ŁSI Sp. z o. o. umieszczony w *Jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej z podziałem na systemy wg stanu na dzień 6 maja 2013 r.*

Wszystkie plany ochrony zostały uzgodnione z Komendantem Wojewódzkim Policji w Łodzi. W planach tych zawarto analizę stanu potencjalnych zagrożeń i aktualnego stanu bezpieczeństwa poszczególnych obiektów wskazując zagrożenia spowodowane dywersją i aktami terrorystycznymi oraz dołączono do czterech z nich instrukcję w sprawie zasad postępowania w przypadku ataku terrorystycznego.

(dowód: akta kontroli str. 409)

Nie sporządzono planów ochrony dla 16 studni położonych na terenie dziewięciu ujęć wód posiadanych przez ZWiK.

Prezes Zarządu ZWiK wyjaśnił przyczynę braku planów ochrony dotyczących 14 studni położonych na terenie ośmiu ujęć wodnych tym, że studnie te znajdują się na terenie ujęć wód nie objętych ewidencją prowadzoną przez Wojewodę Łódzkiego dla obiektów, obszarów i urządzeń na terenie województwa łódzkiego podlegających obowiązkowej ochronie przez specjalistyczne, uzbrojone formacje ochronne. W przypadku dwóch studni położonych na terenie jednego ujęcia obiekt ten został wykreślony z ww. ewidencji, dlatego też nie objęto go planami ochrony.

(dowód: akta kontroli str. 378 - 386)

¹⁶ Dz. U. z 2016 r. poz. 1432.

Przyczyną niezłożenia przez ZWiK do Wojewody Łódzkiego wniosków o wpisanie 14 studni do ww. ewidencji była według wyjaśnień Zarządu ZWiK niemożność użytkowania w normalnych warunkach 10 studni zasilających wydzielone sieci wodociągowe (11 studnia została zamknięta) ze względu na niekorzystne warunki ciśnieniowe blokujące ich pracę. W warunkach specjalnych sieci te były zasilane z odrębnej przepompowni „Telefoniczna”. Ponadto 5 ujęć zasilanych przez 8 studni nie posiadało sprawnych agregatów prądotwórczych, które mogłyby stanowić dla nich awaryjne źródło energii elektrycznej, a 2 ujęcia „Pomorska” i „Podklasztorze” zasilane przez 4 studnie posiadały przestarzałe technicznie agregaty, nie dające pewności działania w warunkach kryzysowych. W związku z powyższym ZWiK zgłosił do ŁSI Sp. z o. o. jako pilne zadania inwestycyjne, konieczność wyposażenia przepompowni „Telefoniczna” (zgłoszenia co roku od 2014 r.) oraz ujęć „Pomorska” i „Podklasztorze” (zgłoszenia w 2016 r.) w rezerwowe źródła energii elektrycznej. Zgodnie z informacją uzyskaną z ŁSI Sp. z o. o. zadania te zostały przyjęte do planu ŁSI Sp. z o. o. na lata 2016 – 2018.

(dowód: akta kontroli str. 529 - 530)

Spółka dysponowała również ośmioma planami ochrony szczególnej ZWiK opracowanymi na podstawie § 7 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony¹⁷. Jeden z planów dotyczył obiektu dzierżawionego przez ZWiK od ŁSI Sp. z o. o., umieszczonego przez Dyrektora Centrum w *Jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej*.

Plany te zawierały dane ewidencyjne obiektów, ich charakterystykę, w tym znaczenie dla bezpieczeństwa i obronności państwa, koncepcje szczególnej ochrony obiektu oraz organizację prowadzenia szczególnej ochrony obiektów. Zostały one po uzgodnieniu z Komendantem Wojewódzkim Policji oraz Komendantem Wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej paraflowane przez Prezesa Zarządu ZWiK Romualda Bosakowskiego, i zatwierdzone przez Wojewodę Łódzkiego Jolantę Chełmińską w dniu 10 czerwca 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 531)

Spośród 11 planów ochrony sporządzonych na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia sześć objętych zostało klauzulą „zastrzeżone”, a pozostałe pięć klauzulą „Tajemnica przedsiębiorstwa”.

Ośmiu planom ochrony szczególnej ZWiK nadano klauzulę „zastrzeżone”.

(dowód: akta kontroli str. 409)

Prezes Zarządu ZWiK posiadał poświadczenie bezpieczeństwa, zgodnie z którym daje on rękojmię zachowania dostępu do informacji niejawnych oznaczonych klauzulą poufne i tajne.

W Spółce zatrudniono pełnomocnika ds. Ochrony Informacji Niejawnych, który posiadał zaświadczenia stwierdzające odbycie szkolenia w zakresie informacji niejawnych oraz poświadczenie bezpieczeństwa upoważniające do dostępu do informacji niejawnych oznaczonych jako poufne/zastrzeżone, tajne i ściśle tajne.

(dowód: akta kontroli str. 411 - 414)

W ZWiK sporządzono wykaz osób posiadających uprawnienia do dostępu do informacji niejawnych. Wykaz ten zawierał dane określone w art. 15 ust. 1 pkt 8

¹⁷ Dz. U. z 2003 r. Nr 116, poz. 1090 ze zm.

ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych¹⁸ (dalej zwanej „ustawą o ochronie informacji niejawnych”).

(dowód: akta kontroli str. 415 - 417, 455)

W Spółce brak było planu ochrony informacji niejawnych określonego w § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie środków bezpieczeństwa fizycznego stosowanych do zabezpieczenia informacji niejawnych¹⁹ (dalej zwanego „rozporządzeniem w sprawie środków bezpieczeństwa fizycznego stosowanych do zabezpieczenia informacji niejawnych”).

Kontrolującemu okazano dokument pn. *Instrukcja dotycząca sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” w podległych komórkach organizacyjnych oraz zakres i warunki stosowania środków bezpieczeństwa fizycznego w celu ich ochrony w Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Łodzi*. Dokument ten został sporządzony w 2013 r. nie został jednak podpisany przez Pełnomocnika ds. Ochrony Informacji Niejawnych, ani zatwierdzony przez Prezesa Zarządu ZWiK.

(dowód: akta kontroli str. 420 - 434)

ZWiK nie dysponował dodatkowymi procedurami postępowania z dokumentacją oznaczoną klauzulą tajności/tajemnicą przedsiębiorstwa.

Według Prezesa Zarządu Spółki, wszelkie działania w zakresie postępowania z ww. dokumentacją ZWiK opiera na podstawie przepisów ustawy o ochronie informacji niejawnych oraz ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. nr 97, poz. 211).

(dowód: akta kontroli str. 418 - 434)

Pracownicy Spółki nie byli szkoleni w zakresie zasad zabezpieczenia urządzeń przed dostępem do nich osób nieuprawnionych innymi formami nieuprawnionej ingerencji.

Zgodnie z wyjaśnieniami Prezesa Zarządu ZWiK osobami przeszkolonymi w powyższym zakresie są pracownicy firmy zewnętrznej sprawujący ochronę fizyczną ww. urządzeń.

(dowód: akta kontroli str. 418 - 434)

W ZWiK opracowano w ramach wdrożonego w Spółce systemu zarządzania jakością ISO 9001:2008 oraz systemu zarządzania środowiskiem ISO 14001:2004 procedurę ochrony obiektu. Celem tej procedury było określenie standaryzacji postępowania w ramach zabezpieczenia obiektów ZWiK przed dostępem osób nieuprawnionych mogących wywołać: zagrożenie dla obronności i interesów państwa oraz dla dostaw wody dla odbiorców, pogorszenie jakości wody i usług dostarczanych przez Spółkę, zagrożenie dla ochrony informacji niejawnych przetwarzanych w Spółce, straty materialne. W procedurze tej wskazano m.in. Dział Zarządzania Bezpieczeństwem i Informatyki ZWiK (zwany dalej „DZBI”), jako prowadzący wewnętrzną kontrolę organizacji ochrony. Nie określono w ww. procedurze częstotliwości tych kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 437 - 447)

W okresie 2015 - 2016 przeprowadzono kontrole w obiektach ZWiK w Łodzi przy ul. Bławatnej 17/19, Granicznej 54, Pomorskiej 246a, Chmurnej 26, w Bronisławowie, a

¹⁸ Dz. U. z 2016 r., poz. 1167 ze zm.

¹⁹ Dz. U. z 2012 r., poz. 683.

także w Kalinku, Rokicinach, ul. Wodna 3 i w Tomaszowie Mazowieckim, ul. Jana Pawła II 45/47. Zakres przeprowadzonych kontroli obejmował m.in. prawidłowość prowadzonej dokumentacji przez firmę sprawującą ochronę w ww. obiektach, prawidłowość umundurowania, wyposażenia oraz oznaczenia identyfikującego pracowników ochrony, zgodność pełnienia służby z grafikiem, zapisami planów ochrony oraz zawartymi umowami. W wyniku kontroli stwierdzono umundurowanie niezgodne z obowiązującym wzorem oraz niezgodność służby z przyjętym grafikiem. W zaleceniach pokontrolnych wskazano na konieczność wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 448)

Oprócz ww. kontroli przeprowadzono w 2016 r. w DZBI audyt, którego celem było zbadanie, czy Zintegrowanego Systemu Zarządzania jest zgodny z normami serii ISO 9001 i ISO 14001 i udokumentowanymi wymaganiami systemu oraz czy jest skutecznie utrzymywany i doskonały.

Przeprowadzając audyt korzystano m.in. z procedury dotyczącej ochrony obiektów przed dostępem osób nieuprawnionych.

Po przeprowadzeniu audytu sformułowano wnioski, zgodnie z którymi sposób wdrażania audytowanych procesów DZBI był zgodny z regulacjami Zintegrowanego Systemu Zarządzania i innymi dokumentami w nim przywołanymi.

(dowód: akta kontroli str. 449 - 454)

Zarządzeniem Prezesa Zarządu ZWiK z dnia 09.01.2014 r. wprowadzono do stosowania instrukcję w sprawie przepustek osobowych i materiałowych oraz instrukcje w sprawie postępowania z kluczami od drzwi budynków i pomieszczeń wewnętrznych w obiektach ZWiK.

Instrukcja w sprawie przepustek osobowych i materiałowych określała funkcjonowanie Systemu Kontroli Dostępu w Spółce. Ponadto określa, kto i na jakiej podstawie jest uprawniony do otrzymania identyfikatora na wejście/wjazd oraz wwóz/wywóz materiałów na teren lub z terenu ZWiK. System Kontroli Dostępu ma na celu niedopuszczenie do wejścia osób nieuprawnionych na teren chronionego obiektu, zabezpieczenie obiektów przed kradzieżą, zniszczeniem i aktami terroryzmu. W instrukcji tej wskazano dokumenty uprawniające do wstępu na teren obiektów ZWiK, zasady wystawiania, wydawania, zwracania i ewidencjonowania identyfikatorów umożliwiających wstęp na teren ww. obiektów. Jednocześnie określono zasady wstępu na teren obiektów ZWiK pracowników Spółki, osób wykonujących czynności kontrolne, wycieczek szkolnych oraz jednostek ratowniczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa. Instrukcja zawiera ponadto opis zasad wystawiania i wydawania przepustek materiałowych dla pracowników ZWiK oraz osób nie będących pracownikami Spółki oraz prawa i obowiązki służby ochrony obiektów ZWiK.

(dowód: akta kontroli str. 456 - 484)

W instrukcji w sprawie postępowania z kluczami od drzwi budynków i pomieszczeń wewnętrznych w obiektach ZWiK określono formy zdawania, przechowywania i wydawania kluczy od drzwi budowli, budynków, pomieszczeń wewnętrznych oraz bram wjazdowych na obiektach ZWiK. Jednolity system postępowania z kluczami ma na celu: ułatwienie szybkiego odnalezienia właściwego klucza w przypadku awarii lub pożaru, pełną orientację pracownika ochrony o nie zdanych kluczach od budynków i pomieszczeń, skuteczniejsze zabezpieczenie mienia przedsiębiorstwa przez codzienne zdawanie i pobieranie kluczy przez osoby upoważnione.

(dowód: akta kontroli str. 485 - 490)

Zasady konserwacji i naprawy urządzeń zabezpieczenia technicznego obiektów ZWiK określono w umowie nr FZP V-227-6/2/15 zawartej w dniu 28.11.2015 r. pomiędzy ZWiK a firmą „Ekotrade” Sp. z o. o.

(dowód: akta kontroli str. 491 - 528)

Według stanu na październik 2016 r. ZWiK posiadał ważne pozwolenia wodnoprawne ogółem dla 18 ujęć wody, z których 17 stanowiły ujęcia wód podziemnych, a 1 ujęcie wód powierzchniowych. W tym czasie żadne z tych ujęć nie posiadało prawnie ustanowionej obowiązującej decyzją administracyjną lub innym aktem prawa, strefy ochrony bezpośredniej lub strefy ochrony pośredniej. Ustanowione wcześniej decyzjami administracyjnymi bezpośrednio strefy ochronne 3 ujęć wody wygasły z mocy prawa lub na skutek uchylecia tych decyzji.

(dowód: akta kontroli str. 5-9,12-14)

Z informacji zasięgniętej przez kontrolera od właściciela ujęć wynikało, że Łódzka Spółka Infrastrukturalna nie posiadała żadnych decyzji administracyjnych ani aktów prawa miejscowego dotyczących stref ochrony pośredniej i bezpośredniej ujęć wody.

(dowód: akta kontroli str.10-11)

Strefa ochrony bezpośredniej dla ujęcia wód powierzchniowych „Brzustówka” w Tomaszowie Mazowieckim na rzece Pilicy została ustanowiona decyzją Starosty Tomaszowskiego z dnia 15.05.2001 r. na wniosek ZWiK. Wniosek z dnia 26.02.2001 r. o ustanowienie strefy został skierowany do Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego, który następnie przekazał go zgodnie z właściwością Staroście Tomaszowskiemu. Z treści wniosku wynikało, że dołączono do niego załączniki, bez ich bliższego określenia.

(dowód: akta kontroli str.13,43,44,75,76)

Odnosnie załączników do wniosku o ustanowienie strefy ochronnej ujęcia „Brzustówka” Zarząd ZWiK wyjaśnił, że stanowiły je 2 egzemplarze dokumentacji projektowej dotyczącej strefy ochrony bezpośredniej tego ujęcia. Według tej dokumentacji, sporządzonej w lutym 2001 r. przez pracownika ZWiK (inspektora ds. obiektów produkcji wody) potrzeba ustanowienia strefy ochrony bezpośredniej wynikała z obowiązku nałożonego przepisami²⁰, konieczności zagwarantowania odpowiedniej jakości wody, zabezpieczenia ujęcia przed zanieczyszczeniami poprzez utrudnienie dostępu osób nieupoważnionych, ochrony przed zniszczeniem urządzeń i budowli służących do poboru wody. Projekt strefy nie został uzasadniony wynikami badań dotyczących m.in. kształtu łóżyska rzeki, kształtu, rozmiarów i geomorfologii zlewni, stanów wody i ich wahań, wielkości przepływów i ruchu wody oraz materiału wleczonego i unoszonego, zdolności samooczyszczania się wody, cech fizycznych, chemicznych i biologicznych wody, które zgodnie z § 6 ust. 2 rozporządzenia wymienionego w przypisie 2 stanowiły podstawę do wyznaczenia strefy ochronnej ujęcia wód powierzchniowych.

(dowód: akta kontroli str.43,60,62,65-69)

²⁰ ustawa z dnia 24 października 1974 r. - Prawo wodne ((Dz. U. Nr 38, poz. 230 ze zm.), która utraciła moc z dniem 1.01.2002 r.

rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody (Dz. U. Dz.U. Nr 116, poz.504), które utraciło moc z dniem 1.01.2002 r.

Według wyjaśnienia Zarządu ZWiK takich badań nie zlecano z uwagi na uznanie przez organ decyzyjny za wystarczającą dokumentacji załączonej do wniosku o ustanowienie strefy ochronnej.

(dowód: akta kontroli str.85,86)

Strefa ochronna ujęcia „Brzustówka” wygasła z dniem 31.12.2012 r. na mocy art. 21 ust.1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw²¹, zgodnie z którym strefy ochronne ujęć wody ustanowione przed dniem 1.01. 2002 r. wygasają z dniem 31.12.2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 5)

Po wygaśnięciu strefy ochronnej ujęcia wody „Brzustówka” ZWiK nie wnosił o ponowne jej ustanowienie, co wyjaśniono brakiem prawnego obowiązku w tym zakresie (zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne utworzenie strefy nie jest obligatoryjne) oraz faktycznym istnieniem takiej strefy (chroniony i monitorowany zamknięty ogrodzeniem teren ujęcia).

(dowód: akta kontroli str. 60,62,63)

Strefę ochrony bezpośredniej ujęcia wody podziemnej zlokalizowanego w Łodzi przy ul. Henrykowskiej 34 ustanowiono decyzją Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 31.12.2002 r. na wniosek ZWiK. Na potrzebę takiej strefy wskazywała załączona do wniosku dokumentacja hydrogeologiczna ujęcia – Aneks nr 2 wraz z Uzupełnieniem, zatwierdzony decyzją Wojewody Łódzkiego z dnia 29.03.1996 r. Dokumentacja hydrogeologiczna potwierdzała lokalizację ujęcia na wydzielonym ogrodzeniem terenie, który stanowi odpowiednią strefę bezpośrednią spełniającą wymagania przepisów.

Strefa ochronna tego ujęcia wygasła w związku z uchyceniem ww. decyzji przez Prezydenta Miasta Łodzi, który decyzją uchylającą z dnia 23.10.2012 r. udzielił nowego pozwolenia wodnoprawnego na pobór wody podziemnej z ujęcia, nie ustanawiając tym aktem strefy ochronnej.

(dowód: akta kontroli str.13,30-42,45)

Po wygaszeniu strefy ochronnej ujęcia wody podziemnej w Łodzi przy ul. Henrykowskiej 34 ZWiK nie wnosił o ponowne jej ustanowienie, co wyjaśniono brakiem prawnego obowiązku, faktycznym istnieniem takiej strefy (zamknięty ogrodzeniem teren ujęcia, chroniony i monitorowany), odnotowanym w dokumentacji hydrogeologicznej ujęcia oraz parametrami jakościowymi wody utrzymującymi się poniżej obowiązujących granicznych wartości.

(dowód: akta kontroli str. 60,63,64,84)

Strefa ochrony bezpośredniej ujęcia wody podziemnej zlokalizowanego w Łodzi przy ul. Żółwiowej 12 została ustanowiona decyzją Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 28.03.2002 r. na wniosek ZWiK. Na potrzebę takiej strefy wskazywał Aneks do dokumentacji hydrogeologicznej ujęcia, zatwierdzony decyzją Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 14.11.2001 r.

Stwierdzono w nim, że ze względu na istniejące warunki hydrologiczne i sozologiczne dla przedmiotowego ujęcia należy ustanowić strefę ochrony bezpośredniej i ochrony pośredniej, określoną w tym opracowaniu.

²¹ Dz. U. Nr 32 poz. 159

Strefa ochrony bezpośredniej tego ujęcia wygasła w związku z uchynieniem ww. decyzji przez Prezydenta Miasta Łodzi, który decyzją uchylającą z dnia 6.11.2012 r. udzielił nowego pozwolenia wodnoprawnego na pobór wody podziemnej z ujęcia, nie ustanawiając tym aktem żadnej strefy ochronnej.

(dowód: akta kontroli str.13,14,26-29,46)

Po wygaszeniu strefy ochronnej ujęcia wody podziemnej w Łodzi przy ul. Żółtowiej 12 ZWiK nie wnosił o ponowne jej ustanowienie, co wyjaśniono brakiem prawnego obowiązku, faktycznym utrzymywaniem takiej strefy oraz parametrami jakościowymi wody zgodnymi z obowiązującymi normami.

(dowód: akta kontroli str. 60,63,83)

3.2. Zabezpieczenie urządzeń wodociągowych przed dostępem do nich osób nieuprawnionych i innymi formami nieuprawnionej ingerencji.

Opis stanu
faktycznego

Stosownie do obowiązku określonego art. 5 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie osób i mienia ZWiK zapewnił, w formach przewidzianych art. 3 ustawy, ochronę ujęć wody, urządzeń wodociągowych i obiektów magazynowania wody. Wykonywanie ochrony powierzono przedsiębiorcom wybranym w przetargu nieograniczonym.

Wykonawcy spełniali warunki określone przez zamawiającego w postępowaniu o udzielenie zamówienia, tj. przedłożyli koncesje na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia realizowanych w formie bezpośredniej ochrony fizycznej, w tym przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne (dalej „SUFO”). Załączone do ofert oświadczenia wykonawców potwierdzały dysponowanie pracownikami wpisanymi na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej, wyposażeniem pracowników w broń palną krótką, środkami przymusu bezpośredniego, bezprzewodowymi środkami łączności, sprzętem umożliwiającym całodobowy monitoring urządzeń ochrony technicznej zamawiającego, dysponowanie siedmioma grupami interwencyjnymi wyposażonymi zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa.

Zamawiający ZWiK nie wymagał od wykonawców na etapie postępowania przetargowego, a następnie podczas realizacji umowy udokumentowania lub innego potwierdzenia przez wykonawców posiadania pozwolenia na broń na okaziciela. Informacji w tym zakresie oraz koncesji na świadczenie usług ochrony mienia i osób ZWiK nie żądał od podwykonawców przy realizacji przedmiotowej umowy, która dopuszczała taką możliwość w zakresie zabezpieczenia grupy interwencyjnej wyposażonej zgodnie z przepisami o SUFO.

(dowód: akta kontroli str. 88,89)

Zgodnie z wyjaśnieniem Prezesa Zarządu, Dyrektora Generalnego w ZWiK nie żądano od wykonawców potwierdzenia posiadania pozwolenia na broń na okaziciela dlatego, że do spełnienia takiego warunku obligował wykonawcę przedmiot zamówienia określony w specyfikacji istotnych warunków zamówienia (ochrona mienia i obiektów podlegających obowiązkowej ochronie przez SUFO). Wyjaśniający powołał się przy tym na obowiązującą procedurę²² sprawdzania przez Policję warunków przechowywania broni posiadanej przez przedsiębiorcę na

²² rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 października 2011 r. w sprawie zasad uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i warunków przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji (j.t. Dz.U 2015 r. poz. 992)

potrzeby SUFO, która zabezpiecza usługobiorcę (w tym przypadku ZWiK) przed nieprawidłowościami dotyczącymi dysponowania bronią. Do powyższego wyjaśnienia zostały dołączone dokumenty potwierdzające posiadanie przez wykonawcę pozwolenia na broń na okaziciela, a przez ww. podwykonawców - koncesji i także pozwolenia na broń na okaziciela – uzyskane przez ZWiK podczas kontroli. W tym samym trybie potwierdzono posiadanie pozwolenia na broń przez poprzedniego wykonawcę.

(dowód: akta kontroli str. 90,98-131,264-267)

W umowach na ochronę osób i mienia wskazano lokalizacje obiektów podlegających obowiązkowej ochronie przez SUFO i obiektów niepodlegających takiej ochronie. Zgodnie z umowami bezpośrednią, całodobową ochroną SUFO zostało objętych 7 obiektów zlokalizowanych w Łodzi, Tomaszowie Maz., Rokicinach, Bronisławowie, Kalinku związanych z produkcją wody (ujęcia, przepompownie, zbiorniki). W ramach tej ochrony wykonawca został zobowiązany do całodobowego monitorowania systemu sygnalizacji włamania i napadu zamontowanego na obiektach wykazanych w umowach, w tym ujęciach wody, i zapewnienia przyjazdu grupy interwencyjnej wyposażonej zgodnie z przepisami o SUFO, w określonym czasie od otrzymania wezwania.

Ochroną objęto również 3 obiekty zlokalizowane w Łodzi nie podlegające obowiązkowej ochronie przez SUFO, w tym siedzibę ZWiK, określając warunki dla poszczególnych obiektów (system jedno- lub dwuzmianowej ochrony).

(dowód: akta kontroli str. 88,89)

Zgodnie z zawartymi przez ZWiK umowami stałą ochroną SUFO, bezpośrednią lub poprzez dozór sygnałów technicznego elektronicznego systemu, zostały objęte wszystkie obiekty związane z ujęciami wód, ich uzdatnianiem, magazynowaniem oraz przepompownie, niezależnie od ujęcia w wykazie obiektów podlegających obowiązkowej ochronie SUFO.

(dowód: akta kontroli str. 88,89,409)

Sposób przechowywania planów ochrony sporządzonych na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia był zgodny z wymogami określonymi w § 7 ust. 4 w sprawie środków bezpieczeństwa fizycznego stosowanych do zabezpieczenia informacji niejawnych, a sposób ich ewidencjonowania odpowiadał wymogom określonym w § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania kancelarii tajnych oraz sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych²³.

(dowód: akta kontroli str. 532)

Przeprowadzone oględziny wykazały, że w Spółce przestrzegano wewnętrznych procedur dotyczących postępowania z przepustkami osobowymi i materiałowymi oraz z kluczami od drzwi budynków i pomieszczeń wewnętrznych w obiektach ZWiK.

(dowód: akta kontroli str. 456 - 484, 533 - 535)

Dokumentowania konserwacji i napraw urządzeń zabezpieczenia technicznego dokonywano w sposób przewidziany w umowie zawartej przez ZWiK w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 491-528, 536-553)

ZWiK chronił posiadane ujęcia wód poprzez ich lokalizację na terenie podlegającym obowiązkowej ochronie SUFO lub na terenie zamkniętym i stale monitorowanym,

²³ Dz. U. z 2011 r. Nr 276, poz. 1631 ze zm.

gdzie znajdowały się także inne chronione obiekty, jak przepompownie, stacje wodociągowe. Pozostałe ujęcia wód były chronione przez ogrodzenie i oznaczenie terenu przyległego do ujęcia wody i utworzenie w ten sposób strefy ochrony bezpośredniej, pomimo braku formalnego ustanowienia tych stref.

Przeprowadzone w toku kontroli oględziny 4 ujęć wód podziemnych („Rokiciny”, „Teofilów”, „Dąbrowa”, „Stoki”), obejmujących łącznie 29 studni, wykazały, że 5 studni znajdowało się wraz z innymi obiektami na terenach chronionych przez SUFO, 2 studnie były zlokalizowane razem z innymi obiektami na ogrodzonym terenie, a dla pozostałych 22 studni zlokalizowanych w odrębnych miejscach były utworzone strefy ochrony bezpośredniej poprzez ogrodzenie terenu wokół studni i oznakowanie tablicami informacyjnymi umieszczonymi na tych ogrodzeniach. Tablicy informacyjnej nie stwierdzono jedynie na obiekcie z 2 studniami zlokalizowanym w Łodzi przy ul. Pomorskiej 246, znajdującym się pod stałą ochroną SUFO. Poza tym teren przepompowni wody w Łodzi przy ul. Telefonicznej 78, na którym znajdowała się także studnia, był oznaczony tablicą informującą o strefie ochronnej przepompowni, a nie ujęcia wody. Niezwłocznie po stwierdzeniu powyższych braków w oznaczeniu stref ochronnych zostały one uzupełnione przez ZWiK poprzez umieszczenie tablic informacyjnych spełniających, jak i oznaczenie stref pozostałych 26 ujęć wody, wymagania określone przepisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 maja 2004 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych o strefie ochronnej ujęcia wody²⁴. Wszystkie objęte kontrolą studnie były wyposażone w czujniki zabezpieczenia technicznego zdalnie połączone z systemem alarmowania. Nie budził uwag stan ogrodzenia studni i pozostałych obiektów, na których znajdowały się studnie.

(dowód: akta kontroli str. 91,92,95-97)

Sposób realizacji przez ZWiK obowiązkowej ochrony ujęć wody dotyczył również wszystkich studni zaliczonych do ujęć awaryjnych.

Z 29 studni poddanych oględzinom 6 studni zlokalizowanych w Łodzi zostało zaliczonych do awaryjnych źródeł wody. Całodobową ochroną bezpośrednią SUFO były objęte 2 studnie (ul. Pomorska 246, ul. Bławatna 19/21), a 4 studnie (ul. Kolumny 30, ul. Traktorowa 209) podlegały ochronie opartej na zabezpieczeniu technicznym w ramach elektronicznego systemu monitorowania sygnałów wysyłanych przez czujniki zainstalowane na każdej studni. Opisane wyżej strefy ochronne obejmowały również kontrolowane studnie awaryjne.

(dowód: akta kontroli str. 93)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości polegające na:

1. Odstąpieniu przez Prezesa ZWiK od uzgodnienia 11 planów ochrony obszarów, obiektów i urządzeń dzierżawionych i poddzierżawianych przez ZWiK od ŁSI Sp. z o. o. z właściwym terytorialnie dyrektorem delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, pomimo takiego obowiązku wynikającego z art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia.

(dowód: akta kontroli str. 409)

Zapytany o przyczyny odstąpienia od powyższego obowiązku Prezes Zarządu ZWiK wyjaśnił, że *procedura uzgodnienia planu ochrony obszarów, obiektów i urządzeń umieszczonych w ewidencji obszarów(...) podlegających obowiązkowej ochronie, znajdujących się na terenie województwa łódzkiego z*

²⁴ Dz. U Nr 136, poz. 1457 ze zm.

właściwym terytorialnie dyrektorem delegatury ABW dotyczy planów, które są opracowywane według nowej metodyki Komendy Głównej Policji w tym zakresie, tj. od dnia wejścia w życie znowelizowanego art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (...) ²⁵. Brak jest wiążących decyzji w zakresie uzgodnienia planów ochrony powstałych przed wejściem w życie ustawy. W związku z powyższym ZWiK Sp. z o. o. nie podejmował działań mających na celu uzgodnienie posiadanych planów (zatwierdzonych przez KWP przed wejściem nowelizacji) w delegaturze ABW. Aktualne plany zatwierdzone w 2016 r. przez KWP zostaną przekazane do zatwierdzenia do ABW, zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy (...) o ochronie osób i mienia. Plany z lat 2006 i 2011 zostaną zaktualizowane do końca kwietnia 2017 r. i przekazane do zatwierdzenia zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie osób i mienia.

(dowód: akta kontroli str. 378-386)

- 2 Nie sporządzeniu planu ochrony informacji niejawnych, pomimo takiego obowiązku wynikającego z § 10 rozporządzenia w sprawie środków bezpieczeństwa fizycznego stosowanych do zabezpieczenia informacji niejawnych. Obowiązek ten zgodnie z ww. przepisem, upłynął w dniu 4 lipca 2015 r., tj. 3 lata od dnia wejścia w życie ww. rozporządzenia.

Według Prezesa Zarządu ZWiK Spółka jest w trakcie opracowywania planu ochrony informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone”.

Do wyjaśnień Prezesa Spółki dołączono dokument pn. *Instrukcja dotycząca sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” w podległych komórkach organizacyjnych oraz zakres i warunki stosowania środków bezpieczeństwa fizycznego w celu ich ochrony w Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Łodzi*. Na dokumencie tym brak jest podpisu osoby, która go opracowała, znajduje się natomiast rok opracowania - 2013 r. W dokumencie opisano zasady odnoszące się do dokumentów ZWiK oznaczonych klauzulą „zastrzeżone” tj.: dotyczące ich wytwarzania, przetwarzania, udostępniania, sprawowania ochrony fizycznej, ewidencjonowania, przekazywania, kompletowania i niszczenia. Opisano również postępowanie w przypadku naruszenia zasad ochrony lub ujawnienia informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” oraz zakres odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej za nieprzestrzeganie zasad ochrony informacji wrażliwych przetwarzanych w postaci dokumentów „zastrzeżonych” w ZWiK.

(dowód: akta kontroli str. 418-434)

Zdaniem NIK, okazany kontrolującym projekt dokumentu pn. *Instrukcja dotycząca sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” w podległych komórkach organizacyjnych oraz zakres i warunki stosowania środków bezpieczeństwa fizycznego w celu ich ochrony w Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Łodzi*, nie spełnia wymogów planu ochrony informacji niejawnych zawartych w § 9 rozporządzenia w sprawie środków bezpieczeństwa fizycznego stosowanych do zabezpieczenia informacji niejawnych.

3. Niezatwierdzeniu przez Prezesa Zarządu ZWiK dokumentu pn. *Instrukcja dotycząca sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” w podległych komórkach organizacyjnych oraz zakres i warunki stosowania środków bezpieczeństwa fizycznego w celu ich ochrony w Zakładzie*

²⁵ Art. 7 ust. 1 został zmieniony z dniem 2 lipca 2016 r. przez art. 33 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 904).

Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Łodzi, pomimo takiego obowiązku wynikającego z art. 43 ust. 5 ustawy o ochronie informacji niejawnych.

(dowód: akta kontroli str. 418-434)

Jako przyczynę niezatwierdzenia ww. instrukcji Zarząd ZWiK wskazał fakt, że jest ona w formie projektu nad którym prace nadal trwają.

(dowód: akta kontroli str. 435-436)

W ocenie NIK, jednostka która posiada informacje niejawne ma ustawowy obowiązek posiadania takiej instrukcji. Fakt prowadzenia prac nad jej projektem, nie uzasadnia jej braku w jednostce, tym bardziej, że zgodnie z oznaczeniem daty na przedstawionym projekcie został on sporządzony 3 lata temu, tj. w 2013 r.

Ocena częściowa

ZWiK zapewnił ochronę obiektów i urządzeń tworzących system zaopatrzenia w wodę przed dostępem do nich osób nieuprawnionych i innymi formami nieuprawnionej ingerencji. Dysponując dokumentacją dotyczącą ochrony ww. obiektów nie spełnił jednak wymogów związanych z dostępem do informacji niejawnych, które ta dokumentacja zawierała. Dotyczyło to przede wszystkim nieopracowania planu ochrony informacji niejawnych oraz niezatwierdzenia instrukcji dotyczącej sposobu i trybu przetwarzania takich informacji o klauzuli „zastrzeżone” w podległych komórkach organizacyjnych oraz zakresu i warunków stosowania środków bezpieczeństwa fizycznego w celu ich ochrony w Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Łodzi.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁶, wnosi o:

1. Sporządzenie planu ochrony infrastruktury krytycznej zgodnie z wymogiem określonym w § 3 rozporządzenia w sprawie ochrony infrastruktury krytycznej.
2. Uzgodnienie planów ochrony obszarów, obiektów i urządzeń dzierżawionych i poddzierżawianych przez ZWiK od ŁSI Sp. z o. o. z właściwym terytorialnie dyrektorem delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia.
3. Sporządzenie planu ochrony informacji niejawnych, zgodnie z § 10 rozporządzenia w sprawie środków bezpieczeństwa fizycznego stosowanych do zabezpieczenia informacji niejawnych.
4. Sporządzenie i przyjęcie do stosowania instrukcji dotyczącej sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” w podległych komórkach organizacyjnych oraz zakres i warunki stosowania środków bezpieczeństwa fizycznego w celu ich ochrony, zgodnie z wymogiem zawartym w art. 43 pkt 5 ustawy o ochronie informacji niejawnych.

²⁶ Dz.U. z 2012 r., poz.82

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi.

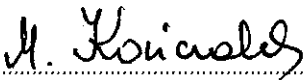
Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, dnia 3 luty 2017 r.

Kontrolerzy
Maciej Kończalik
główny specjalista k.p.

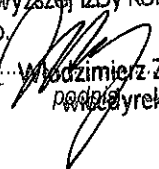

.....
podpis

Ryszard Kościelecki
główny specjalista k.p.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi

Dyrektor
Przemysław Szewczyk
DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Łodzi
z up.

.....
Włodzimierz Zegadło
podpis dyrektora

